

Utenriksdepartementet har fastsatt følgende betegnelser og forkortelser.
(Den engelske forkortelse er gjengitt i parentes):

EF – De Europeiske Fellesskap (EC)

EØF – Det Europeiske Økonomiske Fellesskap (EEC)

EKSF – Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap (ECSC)

EURATOM –

Det Europeiske Atomenergifellesskap (EURATOM)

Nasjonalfølelsen er dypt rotfestet i de fleste folk. Den gir den enkelte en hjemstavns i et kulturelt, politisk og sosialt fellesskap med andre landsmenn.

Den nasjonale selvvråderett i Norge er knyttet til staten som ved sine organer Regjering og Storting har rett til å gi lover og regler for de mennesker som bor i landet.

Alle nasjonale stater er også med i et internasjonalt samfunn og kommer stadig bort i spørsmål som berører andre stater.

Man hører ofte den oppfatning at stater har full selvvråderett i internasjonale samfunn, og at selvvråderetten først blir begrenset gjennom et forpliktende samarbeid. De nasjonale staters selvvråderett har imidlertid aldri vært ubegrenset. Alle selvstendige stater er bundet av folkerettsens regler i sin selvvråderett.

Små stater har også ofte hatt store vanskeligheter med å få sin selvvråderett respektert og oppnå medbestemmelsesrett i internasjonalt samarbeid som angår dem. Tradisjonen i Europa inntil den første verdenskrig var at de europeiske stormaktene på egen hånd førte forhandlinger og tok beslutninger om alle vesentlige spørsmål i internasjonal politikk. De små stater ble ofte ikke engang tatt med på råd, men måtte uten videre godta de resultater som ble forelagt dem av de store, selv når det gjaldt vesentlige saker for dem. Internasjonal politikk var basert på den sterkeste rett, ikke på folkerett.

De små staters politikk har derfor gått ut på å komme med i de internasjonale konferanser og organisasjoner hvor avgjørelser som hadde betydning for dem, ble truffet.

NORGES LINJE

Norges politikk har i samsvar med dette siden Folkeforbundets dager vært å delta i konferanser og organisasjoner hvor det ble truffet avgjørelser som hadde betydning for landet. Derved har man oppnådd medbestemmelsesrett i saker som tidligere ble avgjort av stormaktene alene.

Norges linje siden 1905 har også vært å virke for en sterkst mulig rettslig regulering av det internasjonale samarbeid. En rettslig regulering av samarbeidet betyr en frivillig begrensning av selvvråderetten. Den er særlig til fordel for de små stater fordi den begrenser stormaktens mulighet for å avgjøre spørsmål på egen hånd.

Norge var derfor et av de første land som inngikk voldsavtaler med andre land og godtok domsmyndighet for den internasjonale domstol i Haag. Denne politikk er blitt fortsatt og forsterket etter den 2. verdenskrig.

I vår tid er det stadig flere spørsmål som berører flere stater og som ikke kan løses av en stat alene. Det gjelder først og fremst arbeidet med å trygge freden i verden. Samarbeid over grensene er nødvendig og statene må innskrenke sin selvvråderett i felles interesse.

Handelspolitikken er et annet eksempel. En stat har rett til å pålegge toll og andre begrensninger på importen av andre lands varer. I 1930-årene førte slike pålegg fra statene til den rene handelskrig og til at handelen mellom landene ble sterkt innskrenket til skade for alle land. Etter krigen har man derfor søkt å øke samhandelen mellom landene ved å forplikte seg til å bygge ned tollsatsene og avvike mengdereguleringer av importen.

Et tredje område hvor selvvråderetten ikke strekker til, er miljøvern. Luften i Norge blir forurenset fra industrien i Mellom-Europa og Storbritannia. Hvis Nordsjøen blir forurenset, stopper forurensningen ikke ved Norges fiskerigrense. Bare gjennom avtaler mellom de stater som volder eller blir berørt av slike forurensninger, kan man få dem under kontroll.

Som et eksempel på andre oppgaver som bare kan løses gjennom et utvidet internasjonalt samarbeid, kan nevnes kontrollen med de multinasjonale selskaper og næringslivets internasjonale engasjementer.

Norge har derfor inngått en rekke avtaler og gått med i mange internasjonale organisasjoner som innskrenker vår og andre staters selvvråderett.

Gjennom sitt medlemskap i FN har Norge påtatt seg å godta og sette i verk de beslutninger Sikkerhetsrådet tref-

fer, uansett om Norge er representert i Rådet eller ikke. Sikkerhetsrådet kan treffe avgjørelser av vesentlig betydning for spørsmålet om krig eller fred i verden.

Norge har ved sitt medlemskap i NATO gått med på å betrakte et væpnet angrep på en av medlemsstatene som et angrep på seg og gitt løfte om å bistå den stat som blir angrepet. Til gjengjeld er Norge selv sikret hjelp hvis det blir angrepet.

Norges økonomiske politikk blir nå i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) gransket og kritisert av andre medlemsstater. På samme måte kan vi uttale oss om andre lands økonomiske politikk. Hva angår valutapolitikken, er Norge bundet av reglene i Det internasjonale valutafond (IMF) som bl.a. begrenser adgangen til å endre valutakursene og gir pålegg om valuta-restriksjoner. Svakheten med ordningen har vært at den ikke er vidtgående nok.

Under Generalavtalen om Tolltariffer og Handel (GATT) er de fleste norske tollsatter bundet slik at de ikke kan forhøyes uten forutgående forhandlinger.

Norge har både i FN og regionale organisasjoner godtatt beslutninger truffet ved flertallsvedtak, slik at landet kan bli bundet mot sin vilje. Ved medlemskap i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) godtok Norge således at vedtak truffet ved flertallsbeslutninger i Forbundets råd skulle være bindende. Dessuten godtok Norge å avvike tollsatter og mengderestriksjoner.

For Norge vil medlemskap i EF bety en videreføring av det samarbeid landet allerede har vært med på i OEEC, OECD, GATT og EFTA, men i mere omfattende og forpliktende former.

HVA VIL MEDLEMSKAP I EF BETY?

Tollsatter og mengderestriksjoner overfor andre medlemsstater vil bli avvirket. Andre medlemsstaters borgere må ikke gis forskjellig behandling fra norske borgere på de næringsområder traktaten fastsetter. Vedtak fattet av EF's institusjoner vil i visse tilfelle få virkning som lov i Norge.

Lovregler fastsatt av EF vil i det vesentlige dreie seg om tekniske eller økonomiske bestemmelser. Det er her av betydning å få ensartede regler for å kunne fremme det felles marked for varer, arbeidskraft og kapital som EF tar sikte på.

EF-reglene vil bare i liten utstrekning berøre rettsom-

råder som angår alminnelige menneskers rettslige stilling, sikkerhet eller nasjonale egenart.

Avtaler om kjøp av dagliglivets varer eller hus, strafferecht, familie- og arverett, vil fortsatt være undergitt norsk lovgivning. Det samme vil kommune-, skole- og kulturpolitikken. Det blir derfor i første rekke næringslivet som blir berørt av EF-reglene.

EF's organer fastsetter regler om en felles landbruks- og fiskeripolitikk. Norge har her i forhandlingene fått garantier for opprettholdelsen av de norske jordbrukeres levestandard og for beskyttelse av det norske kystfiske. Det er et fundamentalt prinsipp for samarbeidet i EF at det aldri treffes vedtak som strider mot et medlemslands vesentlige interesser.

I EF er den beslutende myndighet i alt vesentlig lagt til Ministerrådet. Dette består av en statsråd fra hvert av medlemslandene. Disse statsråder er ansvarlig overfor sine nasjonale regjeringer og nasjonalforsamlinger for de standpunkter de inntar i Ministerrådet. Rådet har etter traktaten i visse tilfelle rett til å treffe flertallsvedtak. Etter det såkalte Luxembourgforliket i 1966 praktiseres nå imidlertid som en fast regel at alle vedtak av betydning treffes av Rådet ved enstemmighet. I praksis er det derfor ikke mulig at det vil treffes vedtak som går imot et medlemslands særlig viktige interesser. Dette har da i Fellesskapets historie heller aldri forekommet. Ved sin representant i Ministerrådet vil den norske regjering ha direkte innflytelse på de vedtak som treffes av Rådet. Norsk medlemskap i EF vil derfor ikke føre til at vi gir fra oss vår rett til å bestemme over saker av betydning for oss.

AVHENGIG AV HVERANDRE

Norge er, med sine 4 mill. innbyggere, et av de land i verden som er mest avhengig av det økonomiske samkvem med andre land for å sikre sin egen utvikling. Et utvidet EF avtar i dag 60% av Norges eksport av industrivarer. Denne avhengighet av andre land medfører innskrenkninger i Norges nasjonale selvvråderett. Man må derfor vurdere spørsmålet om hvordan denne svekkede selvvråderett kan suppleres med økt innflytelse over de avgjørelser som andre land tar, og som får direkte betydning for oss selv.

Norge oppnår i EF medbestemmelse i løsningsproblemer som norske myndigheter ikke kan makte alene, som f.eks. samhandel, valuta- og forurensningsproblemer.

Medlemskap i et utvidet EF vil kunne øke vår nasjonale råderett utad og styrke våre muligheter for å styre utviklingen i vårt eget samfunn.

EF er i stadig utvikling. Samarbeidet vokser både i bredden og i dybden og det åpner store muligheter for medlemslandene til å møte 70- og 80-årenes store politiske og økonomiske utfordringer. Bare som medlem kan Norge være med på utformingen av den felles politikk.

Ved en frihandelsordning med EF blir Norge ikke direkte bundet av EF's regler, men får heller ikke mulighet til å være med å utforme EF's regler. På grunn av vår faktiske økonomiske avhengighet av EF vil vi ved en handelsavtale med et utvidet EF i høy grad måtte innrette oss etter de beslutninger EF treffer.

GRUNNLOVENS §93

Stortinget vedtok 9. mars 1962 en ny § 93 i Grunnloven. Paragrafen lyder:

”For at sikre den internasjonale Fred og Sikkerhed eller fremme international Retsorden og Samarbeide kan Stortinget med tre Fjerdedels Flertal samtykke i, at en international Sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter sig til, paa et sagligt begrænset Omraade, skal kunne udøve Beføielser der efter denne Grundlov ellers tilligge Statens Myndigheder, dog ikke Beføielse til at forandre denne Grundlov. Naar Stortinget skal give sit Samtykke, bør, som ved Behandling af Grundlovsforslag, mindst to Trediedele af dets Medlemmer være tilstede. Bestemmelserne i denne Paragraph gjælder ikke ved Deltagelse i en international Sammenslutning, hvis Beslutninger har alene rent folkeretslig virkning for Norge.”

Hensikten med paragrafen er bl.a. å gjøre det mulig for Norge å slutte seg til internasjonale organisasjoner hvor det kan treffes vedtak som får direkte virkning for norske borgere uten å vedtas av norske statsorganer i hvert enkelt tilfelle. EF kan i bestemte tilfelle fatte vedtak med direkte virkning for borgerne i medlemsstatene.

Tilsvarende bestemmelser er i de senere år vedtatt i en rekke europeiske grunnlover, i Danmark, Nederland, Italia, Frankrike og Tyskland. Vedtakelsen av § 93 var derfor et uttrykk for at slike begrensninger i selvråderetten som andre europeiske demokratiske stater kunne godta for å sikre internasjonal rettsorden og samarbeid, burde også Norge kunne godta.

Overføringen av statsmyndighet kan etter paragrafen bare skje på et saklig begrenset område. Paragrafen gir derfor f.eks. ikke adgang til å la Norge gå inn i en forbundsstat.

HVOR LANGT VIL OVERFØRINGEN AV SELVRÅDERETT TIL EF GÅ?

Den alminnelige mening blant landene innen det utvidede EF er at overføring av selvråderett begrenses til de områder hvor en ved samarbeid og gjensidig innflytelse kan vinne mer enn hva en kan oppnå ved nasjonale tiltak.

I statsminister Heath's redegjørelse i Underhuset for møtet med president Pompidou 24/5 1971 uttalte han om dette:

”Vi diskuterte Det europeiske fellesskaps utvikling og dets institusjoners virkemåte. Vi var særlig enige om at nasjonalstatenes identitet skulle opprettholdes innenfor rammen av et fellesskap i utvikling.

Dette betyr selvsagt at selv om den europeiske kommisjon har ytet og vil fortsette å yte verdifulle bidrag, så bør ministerrådet fortsatt være det forum hvor viktige beslutninger blir truffet, og det betyr at harmoniseringsprosessen ikke bør tilsidesette vitale nasjonale interesser.

Vi var enige om at opprettholdelse og styrking av samarbeidet i et slikt fellesskap krever at beslutninger i praksis bør være enstemmige når ett eller flere medlemmers vitale nasjonale interesser står på spill.”

Utenriksminister Andreas Cappelen ga på et ministermøte i EF i mai 1972 uttrykk for at den norske regjering delte dette syn.

Det har vært innvendt at medlemskapet i EF vil svekke mulighetene for demokratisk kontroll. For å kunne vurdere dette må man se på hvilke saker som avgjøres av EF.

Hvis samarbeidet i EF begrenses til saker hvor Norge allikevel ikke lenger kan utøve selvråderett på egen hånd, skulle dette ikke bli tilfelle. Tvert imot vil det kunne bringe demokratisk kontroll inn i internasjonale saker hvor man før har manglet dette.

Statsminister Trygve Bratteli uttrykte det slik i sin tale i Brussel ved undertegningen 22. januar 1972:

”Det må ikke bli for stor avstand mellom visjon og virkelighet, heller ikke mellom utkant og sentrum i Fellesskapene. Det nytter lite å finne løsninger i Brussel på felles

problemer hvis vi ikke lykkes å overbevise våre folk om at de felles mål også er deres og at de oppnådde løsninger er rimelige og rettferdige. I våre land arbeider vi for en utvidelse av demokratiet til stadig nye deler av samfunnet. I Fellesskapet ser vi en mulighet til å bringe demokratiske beslutningsformer også inn i det internasjonale samarbeid.

Et fellesskap som strekker seg fra Sicilia i sør til Finnmark i nord må finne fram til differensierte og fleksible virkemidler for å løse de ulike problemer som samfunnsutviklingen reiser i de enkelte områder. Vi legger i denne forbindelse vekt på Roma-traktatens målsetting om en harmonisk og balansert utvikling av alle deler av Fellesskapet.”

For å forstå selve samarbeidet i EF er det ikke tilstrekkelig å studere Traktatens tekster. Man må vite hvorledes tekstene blir fortolket og praktisert i det daglige samarbeid. EF er en organisasjon i utvikling og det er medlemslandene selv som bestemmer kurs og tempo. De stater som er med i EF tror på nytten av å nå fram til felles vedtak i avgjørelser som betyr noe for dem alle. På den måten bidrar de til en gradvis utbygging av det internasjonale samfunn.

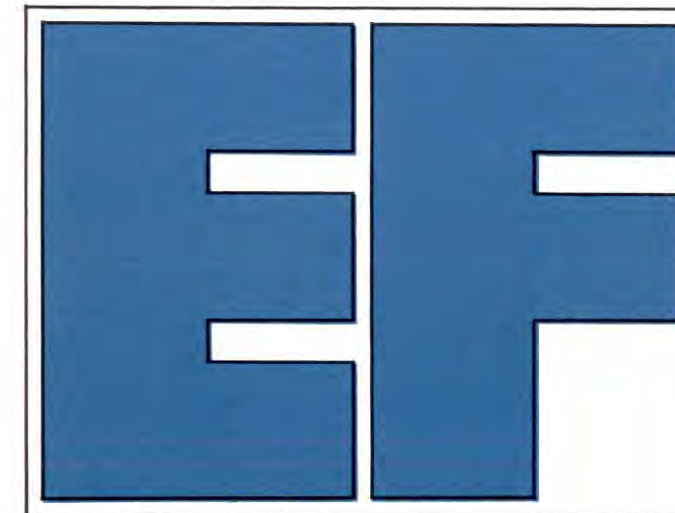
Utgitt august 1972 av Utenriksdepartementet

Konsulenter: Statens informasjonstjeneste,
Statens trykningskontor

Lay-out: Ingolf Holme.

Trykk: Engers Boktrykkeri.

Selvråderett og råderett

Utenriksdepartementet